

Dosarul: nr. 2ac-423/22
Caraman
2-21005045-02-2ac-01062022

Judecător: Sergiu

DECIZIE

02 februarie 2023

mun.

Colegiul Civil, comercial și de contencios administrativ al Curții de Apel *****

În componență:

Președintele ședinței, judecătorul

Ion

Secrieru

Judecătorii

Vitalie Cotorobai și Marina

Anton

Grefier

Aliona

Lupei

examinând în ședință publică apelul declarat de ***** , în cauza civilă la cererea de chemare în judecată depusă *****i, împotriva hotărârii Judecătoria Criuleni, sediul Criuleni din 16 februarie 2022, prin care acțiunea a fost admisă,

c o n s t a t ă :

La data de 14 ianuarie 2021, reprezentantul reclamantului Inspectoratul pentru Protecția Mediului, Daniel Zugravu a depus o cerere de chemare în judecată împotriva S.A „Crioconstrucția” cu privire la repararea prejudiciului cauzat mediului.

În motivarea acțiunii, reprezentantul reclamantului a indicat că, la data de 17.01.2017, în baza Deciziei de control nr.2-DC/IES-17 din 12.01.2017 și Delegației de control nr 2-DL/IES-17 din 12.01.2017, inspectorii Inspectoratului Ecologic de Stat (IES) Roșca Gheorghe, inspectoratul principal al Secției inspectare sol, deșeuri și substanțe chimice, Căpățîna Nelian, șef Direcție inspectare generală în comun cu Șeful Direcției control geologic și Resurse Minerale a Agenției pentru Geologie și Resurse Minerale (AGRM) d-l Tonu Mihai, au efectuat un control inopinat la zăcământul de nisip- prundiș „Ohrincea” (partea de Est), s. Ohrincea, raionul Criuleni, gestionat de către S.A „Crioconstrucția”, fiind întocmit Actul de control nr. 2-DC/IES-17.

Temeiul inițierii controlului a fost solicitarea Ministerului Mediului nr.368-p/16 din 05.01.2017 privind efectuarea în comun de către IES și AGRM a unui control la fața locului, pentru stabilirea legalității extragerii nisip-prundișului pentru construcții din limitele zăcământului de nisip-prundiș „Ohrincea” (partea de Est), situat la 0,5 m Est de s. Ohrincea, raionul Criuleni.

În cadrul controlului a fost studiat: Contractul nr. 196 din 28.10.2014 pentru atribuirea în folosință a sectoarelor de subsol pentru extragerea substanțelor minerale utile, încheiat

între Ministerul Mediului și S.A „Crioconstrucția” pentru dreptul de extragere a nisip-prundișului pentru construcții, Actul de confirmare a perimetrului minier nr. 586 din 25.02.2015, Proiectul tehnic de exploatare a zăcământului „Ohrincea” (partea de Est), planul de dezvoltare al lucrărilor miniere, Avizul expertizei ecologice de stat nr. 05-5-5078/444 din 17.03.2016, Copiile contractelor de arendă a terenurilor, contractelor de cumpărare-vânzare a terenurilor.

În procesul controlului și în rezultatul examinării proiectului tehnic de exploatarea a zăcământului „Ohrincea” (partea de Est), s-a constatat că, S.A „Crioconstrucția” efectuează lucrările de valorificare a zăcământului cu abateri de la proiectul tehnic de lucru aprobat și de la prevederile legislației subsolului în vigoare, și anume:

a) exploatarea zăcământului este efectuată selectiv prin intermediul a 2 (două) abataje de nisip-prundiș separate unul de altul, amplasate în regiuni diferite a zăcământului, încălcându-se astfel prevederile art.39 lit.d) și art.61 alin.(1) lit.a) Codul subsolului nr.3-XVI din 02 februarie 2009;

b) în regiunea sectorului nr.2 de exploatare a zăcământului s-au depozitat roci de decopertare pe un sector care nu este prevăzut în proiectul tehnic de lucru, încălcându-se astfel prevederile art.9, lit. b), art.59 alin.(1) și art.72 alin.(4) lit.a) ale Codul subsolului;

c) unghiul pantei trepte de decopertare nelucrătoare constituie circa 900, pe când conform proiectului tehnic de lucru trebuie să constituie 400, încălcându-se astfel prevederile art.39, lit.b), art.59 alin.(1) art.61 alin.(1) lit.c), și art.72 alin.(4) lit.a) ale Codului subsolului;

d) se efectuează lucrări de extragere a zăcămintelor minerale pe un șir de terenuri fără documente ce ar confirma dreptul de deținere a terenului și fără a fi schimbată destinația terenurilor din categoria agricolă în terenuri pentru extragerea zăcămintelor minerale utile pe o suprafață de 5 ha, încălcându-se prevederile art. 20 și art.71 ale Codului Funciar din 25.12.1991.

De asemenea, în procesul controlului, cu stația GPS, model Trimble R6, nr. 5203481556, Buletin de verificare metrologică A 4801689, valabil până la 03 mai 2017, s-au stabilit coordonatele geografice în sistemul Moldref-99 ale suprafețelor pe care s-au efectuat lucrări recente de valorificare industrială a zăcământului, în scopul verificării respectării limitelor perimetrului minier atribuit.

În actul de control nr.2-DC/IES-17, sunt descrise coordonatele punctelor unghiulare ale suprafeței pe care s-au efectuat lucrări recente de valorificare industrială a zăcământului, stabilite cu stația GPS, pentru sectoarele nr.1 și nr.2.

Colectarea datelor și efectuarea măsurărilor s-a finisat cu reprezentarea grafică în format digital a punctelor unghiulare ale suprafețelor pe care s-au efectuat lucrări miniere recente (în baza coordonatelor obținute) în raport cu planul topografic al proiectului perimetrului minier nr. 586 din 25 februarie 2015, atribuit pentru S.A „Crioconstrucția” în scopul extragerii substanțelor minerale utile ale zăcământului de nisip „Ohrincea” (partea de Est).

În rezultatul prelucrării datelor obținute în teren, s-a constatat:

1. S.A „Crioconstrucția” a efectuat lucrări miniere selective de exploatare a zăcământului de nisip-prundiș „Ohrincea” (partea de Est) prin intermediul a două abataje de substanțe minerale utile separate, contrar prevederilor art. 39 lit. d), și art. 61 alin. (1) lit. a) din Codul subsolului;

2. Suprafața totală pe care S.A „Crioconstrucția” a efectuat lucrări miniere recente constituie 5 ha (sector nr. 1-3,5 ha, sector nr.2-1,5ha);

3. S.A „Crioconstrucția” a efectuat lucrări miniere de decopertare și extragere a substanțelor minerale utile ale zăcământului „Ohrincea” (partea de Est) în afară limitelor perimetrului minier nr. 586 din 25 februarie 2015 pe o suprafață de 1 ha, dintre care la sectorul nr.1- 0,3 ha iar la sectorul nr.2-0,7 ha, contrar prevederilor art.22 alin.(8), art.59 alin.(1), art.72 alin. (2) și alin. (3) ale Codului subsolului.

4. Volumul de nisip-prundiș extras de către S.A „Crioconstrucția” în afara limitelor perimetrului minier pentru zăcământul „Ohrincea” (partea de Est) cu nr. 586 din 25 februarie 2015 constituie, conform situației la momentul controlului, 20 mii m³, unde grosimea medie a substanțelor minerale utile pentru sectoarele respective constituie 2 m și a fost determinată în baza datelor aprobate în Raportul cu privire la explorarea detaliată a zăcământului de nisip-prundiș „Ohrincea”, anul 1982, stocat în Fondul de stat de informații privind subsolul din cadrul AGRM.

5. A efectuat lucrări de extragere a zăcământului minerale pe un șir de terenuri fără documente ce ar confirma dreptul de deținere a terenului și fără a fi schimbată destinația terenurilor din categoria agricolă în terenuri pentru extragerea zăcămintelor minerale utile pe o suprafață de 5 ha.

Reieșind din cele menționate, susține reclamantul că în procesul de exploatare a zăcământului de nisip-prundiș „Ohrincea” (partea de Est) S.A „Crioconstrucția” a admis abateri de la prevederile art. 22 alin. (8), art. 39 lit. b), și d), art. 59 alin. (1), 61 alin. (1) lit. a) și c) și art.72 alin.(2), alin. (3) și alin.(4) lit.a) ale Codului subsolului nr.3-XVI din 02 februarie 2009 și art.71 Cod Funciar nr. 828-XII din 25.12.1991.

Drept rezultat al controlului urma a fi efectuată evaluarea prejudiciului cauzat mediului în urma extragerii nelegitime a substanțelor minerale utile și efectuarea calculelor pierderilor agricole pe terenul cu suprafața de 5 ha, în legătură cu folosirea contrar destinației fără excluderea acestuia din circuitul agricol în scopul exploatărilor miniere. Materialele acumulate urmau a fi expediate pentru examinare organelor de drept.

Astfel, de către șeful Direcției control geologic AGRM Tonu Mihail s-a perfectat respectiv Raportul nr. 09-22-023 din 25.01.2017 cu privire la rezultatele controlului la zăcământul de nisip-prundiș „Ohrincea” (partea de Est), cu Anexa la Raportul în cauză, prin care se prezintă grafic însăși zăcământul, suprafața pe care S.A „Crioconstrucția” a efectuat lucrările de valorificare industrială a zăcământului în raport cu perimetrul minier nr. 586 din 25.02.2015 pentru zăcământ, fiind indicate semnele convenționale, și respectiv suprafața de pe care s-au efectuat lucrări miniere în afară limitelor perimetrului minier nr.586.

De asemenea, de către Șeful Direcției control geologic AGRM Tonu Mihail a fost perfectat și Raportul privind evaluarea prejudiciului cauzat mediului în rezultat extragerii nelegitime a substanțelor minerale utile nr.09-21-019 din 02 februarie 2017.

Calculul prejudiciului cauzat mediului în rezultatul extragerii nelegitime a nisipului, a fost efectuat conform pct.14 al Instrucțiunii nr. 385 din 08.08.2004 privind evaluarea prejudiciului cauzat mediului în rezultatul nerespectării legislației privind subsolul (în continuare Instrucțiunea), publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 189-192 din 22.10.2004.

Astfel, conform calculelor efectuate potrivit raportului în cauză, prejudiciul cauzat mediului de către S.A „Crioconstrucția” în rezultatul extragerii ilicite de substanțe minerale

utile (nisip-prundiș) volum de 20000m³ din afara limitelor perimetrului minier nr. 586 din 25 februarie 2015 atribuit pentru valorificarea zăcămintului de nisip-prundiș „Ohrincea”(partea de Est), a constituit 3 173 848,00 lei MD.

IES prin scrisoarea nr.361 din 21.02.2017 în temeiul art.263 Cod de procedură penală a înaintat Procuraturii Generale un denunț, fiind transmise materialele acumulate în cadrul controlului inopinat conform art.262 CPP pentru stabilirea dacă în acțiunile factorilor de decizie a S.A „Crioconstrucția” cad sub incidența art. 352 Cod Penal.

Prin scrisoarea nr.11-16d/17-1858 din 18.04.2017 Procuratura Generală a expediat materialele în cauză parvenite de la IES în adresa Procuraturii r. Dubăsari.

Urmare a finalizării controlului ecologic de stat inopinat la beneficiarul subsolului, prin scrisoarea IES nr. 254 din 01.02.2017 a remis un exemplar al actului de control nr.2-DC/IES17 din 25.01.2017 către S.A „Crioconstrucția”. Nefiind de acord cu rezultatele controlului S.A „Crioconstrucția” la 03.03.2017 a depus cerere de chemare în judecată în ordinea contenciosului administrativ împotriva IES, prin care a solicitat declararea nulității rezultatelor controlului și actului de control.

Prin scrisoarea Judecătoriei ***** nr.514-22939 din 08.12.2017 în adresa IES a fost trimisă hotărârea Judecătoriei ***** (sediul central) din 16.10.2017, cererea de chemare în judecată depusă de S.A „Crioconstrucția” s-a admis parțial, fiind anulat Actul de control nr. 2-DC/IES-17 din 25.01.2017, întocmit de IES pe faptul controlului inopinat la S.A „Crioconstrucția”, în rest pretențiile reclamantului fiind respinse.

A mai menționat reclamantul că, urmare a examinării de către instanța de judecată a legalității actului de control nr.2-DC/IES-17 din 5.01.2017 emis de IES, ca rezultat al controlului efectuat la S.A „Crioconstrucția”, prin decizia Curții de Apel ***** din 19 iunie 2018 pe dosarul nr. 3 a-2177/17 a fost casată hotărârea Judecătoriei ***** din 16 octombrie 2017, iar actele contestate au fost menținute în vigoare, fiind transmisă în adresa IES prin scrisoarea nr. 7800 din 12.07.2018.

Astfel, decizia Curții de Apel din 19 iunie 2018 pe cauza civilă nr. 3-68/2017 la cererea de chemare în judecată depusă de S.A „Crioconstrucția” împotriva IES cu privire la stabilirea faptului că controlul a fost efectuat cu încălcarea prevederilor legii, declararea nulității rezultatelor controlului și a actului de control, nu a fost contestată cu recurs la Curtea Supremă de Justiție, considerente din care a rămas definitivă și irevocabilă.

Reieșind din faptul că există o decizie definitivă și irevocabilă în privința legalității actului de control nr.2-DC/IES-17 din 5.01.2017 emis de IES, prin scrisoarea IPM nr.268 din 26.03.2019 materialele controlului și prejudiciul calculat cu hotărârile instanțelor au fost înaintate în adresa Ministerului Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului (MADRM) în vederea intentării acțiunii privind compensarea prejudiciului cauzat mediului înconjurător ca urmare a încălcării legislației cu privire la subsol, în temeiul art. 10 lit. g) din Codul subsolului nr.3/2009.

MADRM prin scrisoarea nr.18-17/1714 din 07.05.2019 a înaintat către S.A „Crioconstrucția” notificarea potrivit căreia a solicitat ca în termen de 30 zile din momentul recepționării notificării să fie achitat prejudiciul cauzat mediului urmare a extragerii ilicite a substanțelor minerale utile și a pierderilor producției agricole, precum și în termen de 2 luni de la data primirii notificării să fie întreprinse măsuri privind înlăturarea încălcărilor depistate, cu informarea MADRM privind acțiunile întreprinse. Notificarea a fost transmisă recomandat cu aviz de recepție din 08.05.2019, fiind recepționată la 14.05.2019.

Referitor la măsurile întreprinse în vederea înlăturării neajunsurilor constatate și achitării prejudiciului S.A „Crioconstrucția” nu a informat MADRM.

Totodată, procurorul-șef al procuraturii raionului Dubăsari a informat MADRM că la data de 23.10.2019 de către Procuratura raionului Dubăsari a fost pornită cauza penală nr.2019138012 pe faptul încălcării cerințelor de protecție a zăcămintelor minerale și a resurselor subsolului, în baza art.228 lit.d) Cod Penal.

Potrivit ordonanței din 30.10.2019 adoptată de către Procurorul general interimar Dumitru Robu, cauza penală menționată a fost retrasă din Procuratura raionului Dubăsari și transmisă în Procuratura Anticorupție, pentru efectuarea urmării penale în continuare

Ulterior, MADRM, în contextul adresării Procuraturii Anticorupție din 24.07.2020 privind măsurile realizate în privința S.A „Crioconstrucția” a solicitat intentarea acțiunii civile în privința S.A „Crioconstrucția”, fiind eliberate materialele acumulate anterior pentru depunerea acțiunii civile.

Totodată, prin ordinul MADRM nr. 15 din 24 ianuarie 2020 a delegat IPM funcția de intentare a acțiunilor privind compensarea prejudiciului cauzat mediului înconjurător ca urmare a încălcării legislației cu privire la subsol și actelor normative în domeniu.

În scopul asigurării respectării procedurii de soluționare prealabilă a litigiului pe cale extrajudiciară, IPM a înaintat în adresa S.A „Crioconstrucția”, pretenția nr.871 din 12.08.2020, prin care a solicitat ca în termen de 30 zile de la data recepționării acesteia, să achite benevol prejudiciului cauzat mediului urmare a extragerii ilicite de substanțe minerale utile în sumă de 3173848,00 lei, cu transferarea ei la Bugetul de Stat, Codul IBAN MD08TRGAAA1145361450000, care a fost generat în baza Codului clasificăției economice Eco 14536 (alte plăți pentru poluare mediului) ținând cont de locul extragerii nelegitime a substanțelor minerale utile de către S.A „Crioconstrucția” r-l Criuleni s. Ohrincea.

Totodată, în textul pretenției, IRM a solicitat să fie informat despre măsurile întreprinse, cu anexarea dovezilor de efectuare a plăților în scopul compensării sumei prejudiciului cauzat mediului indicat în pretenție și că în cazul neachitării benevole a sumei prejudiciului, va înainta acțiune civilă în instanța de judecată întru recuperarea forțată a sumei prejudiciului cauzat mediului urmare a extragerii ilicite de substanțe minerale utile în sumă de 3173848,00 lei. Însă, pârâta S.A „Crioconstrucția” nu a întreprins măsuri de achitare benevolă a sumei prejudiciului cauzat mediului.

Precizează că între Ministerul Mediului și S.A „Crioconstrucția” a fost încheiat Contractul privind atribuirea în folosință a sectoarelor de subsol pentru extragerea substanțelor minerale utile nr. 196 din 28.10.2014 (în continuare Contract), care prevede exploatarea zăcămintului de nisip-prundiș pentru construcții „Ohrincea”(partea de Est), beneficiarul urmând să utilizeze sectorul de subsol transmis pentru: extragerea nisipului și prundișului, pe perioada exploatării zăcămintului, iar suprafața sectorului constituind 84,0 ha, limitele sectorului de subsol prin punctele unghiulare cu coordonatele stabilite, fiind prevăzute în pct. 1.6 al contractului.

Ulterior, în scopul conformării activității întreprinderii miniere extractive prevederilor legislației subsolului în vigoare și în scopul transferării coordonatelor punctelor unghiulare ale perimetrului minier deținut pentru zăcămintul „Ohrincea”(partea de Est) în sistemul de coordonare contemporan - Moldref-99, S.A „Crioconstrucția” a comandat unei organizații care dispunea de licență în domeniul proiectării întreprinderilor miniere extractive elaborarea

proiectului perimetrului minier pentru zăcămintul de nisip-prundiș „Ohrincea”(partea de Est).

Proiectul perimetrului minier elaborat a fost prezentat Agenției pentru Geologie și Resurse Minerale (în continuare AGRM) pentru examinarea și eliberare a Actului de confirmare a perimetrului minier. În rezultatul examinării proiectului depus, AGRM a eliberat către S.A „Crioconstrucția”, actul de confirmare a perimetrului minier nr. 586 din 25.02.2015 pentru extragerea substanțelor minerale utile ale zăcămintului de nisip-prundiș „Ohrincea”(partea de Est).

Totodată, menționează că IES la data de 17.03.2016 a eliberat Avizul Expertizei Ecologice de Stat Nr. 05-5-5078/444 către S.A „Crioconstrucția” urmare a examinării proiectului de execuție „Exploatarea zăcămintului de nisip-prundiș „Oxrinca-1”, r-nul Criuleni și recultivarea carierei, potrivit căruia IES a acordat proiectul de execuție în cauză, cu condiția că S.A „Crioconstrucția” va asigura:

Demararea lucrărilor de valorificare a zăcămintului în limitele sectorului atribuit, doar după modificarea categoriei de destinație a terenurilor agricole, conform Regulamentului cu privire la modul de atribuire, modificare a destinației și schimbul terenurilor, aprobat prin HG nr.828 din 25.12.1991.

Respectarea procesului tehnologic de extragere a substanțelor minerale utile în conformitate cu soluțiile tehnice a proiectului acordat.

Respectarea în procesul de exploatare a zăcămintului și de recultivare a terenurilor afectate de activități miniere, a cerințelor actelor legislative și normative de protecție a mediului în vigoare.

4. Participarea inspectorului de stat pentru mediu în activitatea comisiei de recepție finală a terenurilor recultivate.

La data de 29 martie 2016 S.A „Crioconstrucția” a obținut Licența Seria A MMII Nr.051203 pentru genul de activitate „Extragerea substanțelor minerale utile” valabilă până pe 28 martie 2021.

Cât privește efectuarea lucrărilor de extragere a zăcămintelor minerale utile de pe terenuri fără documente ce ar confirma dreptul de deținere a terenului și fără a fi schimbată destinația terenurilor din categoria agricolă în terenuri pentru extragerea zăcămintelor minerale utile pe o suprafață de 5 ha, menționează că în afară de nerespectarea prevederilor art. 20 și 71 ale Codului Funciar din 25.12.1991, nu au fost respectate nici prevederile Avizului Expertizei Ecologice de Stat Nr. 05-5-5078/444 menționat.

Reieșind din cele expuse, consideră că prin fapta ilicită a pârâtei S.A „Crioconstrucția” și anume activitățile de extragere ilicită a substanțelor minerale utile (nisip-prundiș) ale Zăcămintului de nisip „Ohrincea” (partea de Est) în afara limitelor perimetrului minier atribuit nr. 586 din 25.02.2015 pe o suprafața de 1 ha, dintre care la sectorul nr.1-0,3 ha iar la sectorul nr. 2- 0,7 ha, în volum total de 20 mii m.p., contrar prevederilor art.art.22 alin.(8), art.59 alin (1), art.72 alin. (2) și alin. (3) al Codului subsolului, constatate conform Actului de control nr. 2-DC/IES-17 a IES cât și a Raportului Nr. 09-22-023 din 25.01.2017 cu privire la rezultatele controlului la zăcămintul de nisip-prundiș „Ohrincea”(partea de Est), Raportului privind evaluare prejudiciului cauzat mediului în rezultatul extragerii nelegitime a substanțelor minerale utile nr. 09-21-019 din 02.02.2017 eliberate de inspectorul AGRM Tonu Mihai, s-a cauzat un prejudiciu mediului ca urmare a încălcării legislației cu privire la

subsol menționate, confirmându-se și legătura cauzală dintre faptă și prejudiciu care constituie 3173848 lei și urmează a fi încasat la Bugetul de Stat.

Solicită instanței încasarea din contul pârâtei S.A „Crioconstrucția” a sumei prejudiciului cauzat mediului în rezultatul extragerii nelegitime a substanțelor minerale utile în mărime de 3173848 lei MD în contul bugetului de stat cu încasarea taxei de stat.

Ulterior, la data de 12.02.2021, reprezentantul pârâtei S.A „Crioconstrucția”, Anatolie Gîjdeanu, a depus o referință asupra cauzei date în care a indicat că, confirmă faptul că la 17.01.2017 s-a efectuat un control în baza delegației nr. 2-DL/IES-17 din 12.01.2017.

Rezultatele controlului au fost contestate în instanța de judecată competentă, deoarece S.A „Crioconstrucția” a considerat că procesul-verbal de control a fost întocmit cu încălcări de procedură, solicitând anularea lui.

S.A „Crioconstrucția” nu consideră că au fost aduse prejudicii mediului în forma indicată în cererea de chemare în judecată și solicită instanței de judecată respingerea cererii în baza mai multor temeuri.

Invocă faptul că, reclamantul nu a probat existența unui prejudiciu cauzat mediului. În urma efectuării controlului din 17.01.2017, a fost constată existența a două abataje, fapt care nu a fost pus la îndoială de către pârâtă. Abatajele vizate sunt în interiorul perimetrului minier atribuit S.A „Crioconstrucția”. Volumul extracției a fost raportat în formularul de raport numit 5GR, care este prezentat anual la Agenția pentru Geologie și resurse minerale. Explică că existența a două abataje a fost admisă din cauza că la acel moment au apărut divergențe cu proprietarul loturilor de pământ Mihail Poprițac. În cererea de chemare în judecată este indicat că, au fost identificate două sectoare cu suprafața de 0,3 ha și 0,7 ha, în afara perimetrului minier. Din informația grafică se evidențiază faptul că aceste sectoare sunt continuarea sectoarelor de teren de unde a avut loc extracția în interiorul perimetrului. Pe aceste sectoare din afara perimetrului minier au fost organizate căi de acces a camioanelor și că de fapt pe aceste sectoare a fost înlăturat stratul fertil pentru a nu fi deteriorat, iar lucrări de excavație mai adânci nici nu au fost efectuate.

Conform planului de evaluare a rezervelor de substanțe minerale, anexat la prezenta referință, în sectorul indicat în informația grafică, între punctele de cotitură 24 și 25, grosimea stratului de zăcământ este indicat de 0,3 m, iar între punctele de cotitură 21 și 22 este indicat de 2,4 m cu tendința de a cădea.

În primăvara anului 2017, imediat după ce a fost posibil conform condițiilor meteorologice, în conformitate cu art.607 și art.1416 Cod civil, loturile de teren au fost restabilite situației preexistente, adică stratul fertil a fost adus la locul inițial.

Prin hotărârea Judecătoria Criuleni, sediul Criuleni din 16 februarie 2022 acțiunea a fost admisă.

S-a încasat din contul S.A „Crioconstrucția”, IDNO: 1003601004687 cu sediul în or. Criuleni, str. Orhei, 54, în beneficiu statului, beneficiar Ministerul Finanțelor -Trezoreria de Stat, IBAN: MD08TRGAAA1145361450000, c/f 1006601000037, prejudiciul cauzat mediului în mărime de 3173848,00 (trei milioane una sută șaptezeci și trei mii opt sute patruzeci și opt, 00) lei.

S-a încasat din contul S.A „Crioconstrucția”, IDNO: 1003601004687 cu sediul în or. Criuleni, str. Orhei, 54, în beneficiu statului, taxa de stat în mărime de 50000,00 (cincizeci mii, 00) lei MD, de a cărei achitare a fost scutit prin lege reclamantul la înaintarea prezentei acțiuni, proporțional părții admise din acțiune.

La data de 17 martie 2022 S.A „Crioconstrucția” a declarat apel împotriva hotărârii Judecătoriei Criuleni, sediul Criuleni din 16 februarie 2022, solicitând casarea acesteia cu emiterea unei noi hotărâri de respingerea integrală a acțiunii reclamantului.

Prin încheierea din 16 iunie 2022 nu s-a dat curs cererii de apel depusă de S.A „Crioconstrucția” și s-a comunicat apelantului despre necesitatea prezentării prin intermediul cancelariei Curții de Apel ***** cererii de apel motivate și a originalului dovezii taxei de stat în sumă de 37 000 lei.

La data de 19 iulie 2022, apelantul S.A „Crioconstrucția” a prezentat cerere de apel motivată și dovada de achitare a taxei de stat în sumă de 37 000 lei, solicitând casarea hotărârii primei instanțe cu emiterea unei noi hotărâri prin care acțiunea reclamantului să fie respinsă ca fiind neîntemeiată.

În motivarea apelului apelantul a invocat că nu pune la îndoială faptul efectuării controlului din 17 ianuarie 2017 în baza delegației de control nr.2 - DL/IES-17 di 12 ianuarie 2017.

Însăși rezultatele controlului au fost contestate în instanța de judecată competentă, deoarece S.A „Crioconstrucția” a considerat că procesul verbal de control a fost întocmit cu încălcări de procedură, solicitând anularea lui.

Cu toate acestea S.A „Crioconstrucția” nu consideră că au fost aduse prejudicii mediului în forma indicată în cererea de chemare în judecată și a solicitat instanței de fond respingerea cererii în baza a mai multor temeuri: lipsa temeiurilor de drept.

Menționează apelanta că IPM invocă în cererea sa că S.A „Crioconstrucția” a efectuat lucrări de extracție în afara limitelor perimetrului minier acordat în baza contractului încheiat cu Ministerul Mediului. De aici rezultă că S.A „Crioconstrucția” nu este pasibilă de a repara un prejudiciu în baza unor relații contractuale.

Cum a și indicat în cererea sa de chemare în judecată IPM a invocat și răspunderea delictuală.

În temeiul art.1398 Cod civil (în vigoare la 17 ianuarie 2017), cel care acționează față de altul în mod ilicit, cu vinovăție este obligat să repare prejudiciul patrimonial.

Fapta ilicită a unei persoane fie juridice, fie fizice este sancționată fie în baza Codului contravențional fie în baza Codului penal

S.A „Crioconstrucția” este învinuită în cererea de chemare în judecată că a acționat ilegal prin extragerea în afara contractului a zăcămintelor utile, adică fără a avea permisiune, adică neautorizat.

Aliniatul 1 art.119 Cod contravențional (în redacția în vigoare la 17.01.2017) stabilește răspundere contravențională pentru folosirea neautorizată a subsolului stabilind pedepse sub formă de amendă cu privarea de dreptul de a desfășura o anumită activitate. Totodată Codul Penal nu prevede folosirea subsoluri neautorizat.

Apelantul atrage atenția instanței de apel că nu a fost de acord cu procedura efectuării controlului, solicitând nulitatea rezultatelor controlului, instanțele de judecată au aplicat alin.(2) al art. XXVII a Legii Nr. 230 din 23-09-2016 pentru modificarea și completarea unor acte legislative care prin care a stabilit că prevederile articolului 31 din Legea nr. 131 din 8 iunie 2012 privind controlul de stat asupra activității de întreprinzător nu produc efecte juridice pe durata a 12 luni de la data publicării prezentei legi pentru actele procedurale întocmite în această perioadă. Adică a fost interzisă recunoașterea nulității rezultatelor controlului și a sancțiunilor aplicate în temeiul acestora.

Cu toate acestea legislația în vigoare nu a restricționat aplicarea art.28 a Legii privind controlul de stat asupra activității de întreprinzător.

Astfel, susține apelantul că art. 28 stabilește în ce mod IPM fie în limitele competenței sale atrage la răspundere contravențională a subiectului controlului, adică stabilește ilegalitatea activității subiectului și apariția temeiului de răspundere delictuală.

În consecință, la momentul actual nu există nici o sentință penală sau decizie contravențională prin care să stabilească temeiul răspunderii delictuale a S.A „Crioconstrucția” în urma efectuării controlului de IPM. În aceste condiții lipsește respectiv și temeiul răspunderii delictuale. Chiar dacă instanța de judecată va considera temeiul de sus nejustificat prezenta acțiune civilă urmează a fi respinsă din lipsa însăși a probării volumului de substanțe minerale extrase.

Susține că în instanță S.A „Construcția” a prezentat copia actului, ce a servit ca bază la calcularea rezervelor atribuite unde pune la îndoială calcularea preținsei extracției nelegitime.

În acest sens afirmă că în urma efectuării controlului din 17 ianuarie 2017, a fost constatat existența a două abataje, fapt care nu este pus la îndoială. Abatajele date de unde a avut loc extracția minieră sunt în interiorul perimetrului minier atribuit S.A „Crioconstrucția”. Volumul extracției a fost raportat în formularul de raport numit 5 GR, care este prezentat anual la Agenția pentru geologie și resurse minerale.

Existența a două abataje a fost admis din cauza că la acel moment au apărut divergențe cu proprietarul loturilor de pământ Mihail Poprițac, care a dus în eroare administrația S.A „Crioconstrucția” și la plângerea căruia a și fost inițiat controlul.

Explică că în cererea de chemare în judecată este indicat că au fost identificate două sectoare cu suprafața de 0,3 ha și 0,7 ha, în afara perimetrului minier, pe care la acel moment, conform textului cererii, „pe care s-au efectuat lucrări recente de valorificare a zăcământului”.

Însăși din informație grafică anexată la cererea de chemare în judecată se evidențiază faptul că aceste sectoare sunt continuarea sectoarelor de teren de unde a avut loc extracția în interiorul perimetrului.

La momentul controlului a fost dată explicația precum că pe aceste sectoare din afara perimetrului minier au fost organizate căi de acces a camioanelor și că de fapt pe aceste sectoare a fost înlăturat stratul fertil pentru a nu fi deteriorat, iar lucrări de excavație mai adânci nici nu au fost efectuate.

Mai mult, conform planului de evaluare a rezervelor de substanțe minerale, în sectorul indicat în informația grafică anexată la cererea de chemare în judecată, între punctele de cotitură 24 și 25 grosimea stratului de zăcământ este indicat de 0,3 m, iar între punctele de cotitură 21 și 22 este indicat de 2,4 m cu tendința de a cădea.

Indică că în primăvara anului 2017, imediat după ce a fost posibil conform condițiilor meteorologice, în conformitate cu art.607 și 1416 Cod civil (în vigoare la 17ianuarie 2017), loturile de teren au fost restabilite situației preexistente, adică stratul fertil a fost adus la locul inițial.

Astfel, în instanța de judecată nu a fost prezentată nici o probă pertinentă, ce ar stabili volumul preținsei extracției nelegitime și nu a fost prezentat nici o dovadă referitor la calculul pretinsului prejudiciu material.

În calitate de probă a fost prezentat un calcul întocmit de Agenția pentru geologie și resurse minerale, or, acest calcul a fost prezentat în afara procesului verbal de control, ceea ce denotă fără echivoc ca acest aspect nu face parte din materialele controlului.

Acest raport de asemenea nu reprezintă un act administrativ, care poate fi contestat, respectiv, acest calcul nu poate fi reținut ca și o probă pertinentă și admisibilă în instanța de judecată. Mai mult ca atât, acest calcul face referințe la date factologice, care nu au fost prezentate niciodată instanței cu titlu de dovadă admisibilă.

Astfel, conform calculului AGRM constată că în regiunea r-lui Criuleni prețul nisip-prundișului este de 75 lei, iar conform datelor prezentate de agenții economici din regiunea raionului Criuleni, prețul de cost a 1 m³ de substanță minerală utilă (nisip - prundiș) constituie 75 lei, calcul ce nu este axat pe vreo probă pertinentă ce ar stabili valoarea pretinsului prejudiciu.

Mai mult, acest calcul conține noțiuni neclare contabile cum ar fi prețul și prețul de cost.

Menționează că în temeiul art.316 al Codului fiscal, obiect al impunerii este costul mineralelor utile extrase. Cotele taxelor pentru extragerea mineralelor utile erau indicate în anexa 2a TITLUL VIII al Codului fiscal - TAXELE PENTRU RESURSELE NATURALE și era determinat în procente din costul mineralelor utile extrase.

Din prevederile Codului fiscal, prețul este ceea ce vinde întreprinderea marfa sa, în deosebi aceasta este accentuat în al.(2) al art.117 al Codului fiscal, unde sunt stabilite cerințele de conținut a unei facturi fiscale.

Cu toate argumentele invocate, apelantul afirmă că instanța de fond transcriind prevederile Codului Subsolului și a Codului civil, interpretând în partea motivantă eronat noțiunea de „ilicite” prevăzută de art.1398 Cod civil a admis neîntemeiat cererea de chemare în judecată a Inspectoratului pentru Protecția Mediului, caracterul „ilicite” nefiind constatat printr-o hotărâre judecătorească într-un proces contravențional sau în unul penal.

La data de 12 decembrie 2022 S.A „Crioconstrucția” a depus supliment la cerere de apel prin care a menționat că prima instanță a examinat cauza formal și superficial, nu a elucidat circumstanțele importante prin probe pertinente și suficiente, unele dintre circumstanțele pe care prima instanță le-a considerat constatate nu au fost dovedite prin probe veridice, iar concluziile expuse în hotărâre contravine circumstanțelor cauzei. Hotărârea primei instanțe este neîntemeiată și arbitrară, emisă cu încălcarea normelor legale și aplicarea eronată a legislației.

În acest sens afirmă apelantul că cererea de chemare în judecată a fost primită de către instanța de judecată cu încălcarea legislației în vigoare.

Potrivit art.75 alin.(2) CPC, procesele persoanelor juridice se susțin în instanță de judecată de către organele lor de administrare, care acționează în limitele împuternicirilor atribuite prin lege, prin alte acte normative sau prin actele lor de constituire, precum și de către alți angajați împuterniciți ai persoanei juridice, de către avocați sau avocați stagiați.

În conformitate cu prevederile art.81 alin.(1) din CPC, împuternicirea de reprezentare în judecată acordă reprezentantului dreptul de a exercita în numele reprezentatului toate actele procedurale, cu excepția dreptului de a semna cererea și de a o depune în judecată, de a recurge la arbitraj pentru soluționarea litigiului, de a renunța total sau parțial la pretențiile din acțiune, de a majora sau reduce cuantumul acestor pretenții, de a modifica temeiul sau obiectul acțiunii, de a o recunoaște, de a recurge la mediere, de a încheia tranzacții, de a

intenta acțiune reconvențională, de a transmite înputerniciri unei alte persoane, de a ataca hotărârea judecătorească, de a-i schimba modul de executare, de a amâna sau eșalona executarea ei, de a prezenta un titlu executoriu spre urmărire, de a primi bunuri sau bani în temeiul hotărârii judecătorești, drept care trebuie menționat expres, sub sancțiunea nulității, în procura eliberată reprezentantului persoanei juridice sau în mandatul eliberat avocatului.

Examinând materialele cauzei se **constată că la data de 14.01.2021, reprezentantul reclamantului, Inspectoratul Pentru Protecția Mediului, șef adjunct Daniel Zugravu a depus o cerere de chemare în judecată** împotriva S.A „Crioconstrucția” cu privire la repararea prejudiciului cauzat mediului.

Subsecvent coroborând lista actelor anexate acțiunii se constată că la materialele cauzei nu a fost anexată vreo procură din care să derive înputernicirile lui Daniel Zugravu de a semna și a depune în instanța de judecată cererea de chemare în judecată.

Respectiv, consideră apelantul că instanța de fond incorect a acceptat pentru examinare cererea de chemare în judecată Inspectoratului pentru Protecția Mediului și semnată de șeful adjunct **Daniel Zugravu**, deoarece la etapa punerii pe rol nu a verificat existența înputerniciților reprezentantului reclamantului în acest sens.

La data de 21 noiembrie 2022, reprezentantul părții intimăte, Inspectoratul pentru Protecția Mediului a depus o referință la apelul declarat de S.A „Crioconstrucția” prin care a solicitat respingerea apelului declarat de S.A „Crioconstrucția” ca fiind neîntemeiat și menținerea în vigoare a hotărârii Judecătoriei Criuleni, sediul Central din 16 februarie 2022 ca legală și întemeiată.

Reprezentatul apelantului S.A „Crioconstrucția” avocatul Anatolie Gîjdeanu, înputernicit în baza mandatului nr. 0825547 din 11.02.2021, în ședința instanței de apel, a susținut integral cererea de apel și a solicitat admiterea acesteia în sensul formulat.

Reprezentantul Inspectoratului pentru Protecția Mediului, Melega Sergiu, înputernicit în baza procurii nr.1527 din 29.11.2021 și a ordinului privind angajarea în funcție nr.306-p din 29.10.2018, a pledat pentru respingerea ca fiind neîntemeiat a apelului declarat cu menținerea hotărârii primei instanțe ca legală și întemeiată.

Audiind reprezentanții părților, studiind cererea de apel în cumul cu materialele cauzei, Colegiul Civil consideră apelul declarat ca fiind întemeiat și care urmează a fi admis, cu casarea hotărârii primei instanțe și emiterea unei noi hotărâri, din următoarele considerente.

Potrivit art.385 lit.c) CPC, instanța de apel, după ce judecă apelul, este în drept să admită apelul și să caseze integral sau parțial hotărârea primei instanțe, emițând o nouă hotărâre.

Conform art.118 alin.(1) CPC, fiecare parte trebuie să dovedească circumstanțele pe care le invocă drept temei al pretențiilor și obiecțiilor sale dacă legea nu dispune altfel.

Articolul 130 alin.(1) CPC statuează că instanța judecătorească apreciază probele după intima ei convingere, bazată pe cercetarea multe aspectual, completă, nepărtinitoare și nemijlocită a tuturor probelor din dosar în ansamblul și interconexiunea lor, călăuzindu-se de lege.

În temeiul art.240 alin.(1) CPC, la deliberarea hotărârii, instanța judecătorească apreciază probele, determină circumstanțele care au importanță pentru soluționarea pricinilor, care au fost sau nu stabilite, caracterul raportului juridic dintre părți, legea aplicabilă soluționării pricinii și admisibilitatea acțiunii.

În conformitate cu prevederile art.373 alin.(1), (2), (5) CPC instanța de apel verifică, în limitele cererii de apel, ale referințelor și obiecțiilor înaintate, legalitatea și temeinicia hotărârii atacate în ceea ce privește constatarea circumstanțelor de fapt și aplicarea legii în primă instanță.

În limitele apelului, instanța de apel verifică circumstanțele și raporturile juridice stabilite în hotărârea primei instanțe, precum și cele care nu au fost stabilite, dar care au importanță pentru soluționarea pricinii, apreciază probele din dosar și cele prezentate suplimentar în instanță de apel de către participanții la proces. Instanța de apel este obligată să se pronunțe asupra tuturor motivelor invocate în apel.

Astfel, prevederile legale enunțate în mod expres obligă instanța de apel să verifice circumstanțele și raporturile juridice stabilite în hotărârea primei instanțe, precum și cele care nu au fost stabilite și este obligată să verifice legalitatea hotărârii în întregul ei și să se pronunțe asupra tuturor motivelor invocate în apel.

Din conținutul celor relatate Colegiul reține că sarcina instanței de apel derivă reieșind din dispozițiile art.373 alin.(1), (2), (5) CPC, în condițiile în care instanța de fond a soluționat fondul cauzei, cu expunerea argumentelor în vederea admiterii sau respingerii acțiunii în raport cu concluziile reținute de către aceasta.

Colegiul Civil reține că instanța de apel, potrivit regulilor unui proces echitabil, reținându-se rolul determinant al concluziilor sale, are obligația să examineze efectiv problemele esențiale care îi sunt supuse aprecierii și să nu se limiteze la însușirea motivelor instanței inferioare. (HirroBalani c. Spaniei, nr. 18064/91 din 09.12.1994 §27; Georgiadis c. Greciei nr.21522/93 din 29.05.1997 §43).

Din materialele cauzei s-a constatat cu certitudine că la 28.10.2014 Ministerul Mediului și S.A „Crioconstrucția” au încheiat contractul privind atribuirea în folosință a sectoarelor de subsol pentru extragerea substanțelor minerale utile nr. 196, prin care s-a contractat exploatarea zăcământului de nisip-prundiș pentru construcții „Ohrincea” (partea de Est), beneficiarul urmând să utilizeze sectorul de subsol transmis pentru extragerea nisipului și prundișului, pe perioada exploatării zăcământului, iar suprafața sectorului constituind 84,0 ha, limitele sectorului de subsol, trec prin punctele unghiulare cu coordonatele prevăzute în pct. 1.6 al contractului. (f.d 55-58).

La 25.02.2015, Agenția pentru Geologie și Resurse Minerale, a eliberat către S.A „Crioconstrucția”, actul de confirmare a perimetrului minier nr. 586, pentru extragerea substanțelor minerale utile ale zăcământului de nisip-prundiș „Ohrincea” (partea de Est) (f.d.59).

Potrivit actului de control nr.2-DC/IES-17 din 25.01.2017, apelantul ar fi admis efectuarea lucrărilor de decopertare și extragere a substanțelor minerale utile în afara limitelor perimetrului minier (f.d.16-19).

În baza controlului efectuat, intimatul Inspectoratul pentru Protecția Mediului a calculat, potrivit raportului de evaluare a prejudiciului din 08 februarie 2017, un prejudiciu adus mediului în sumă de 3 173 848 lei.

La 14 ianuarie 2021, Inspectoratul pentru Protecția Mediului s-a adresat în instanță cu o cerere de chemare în judecată împotriva S.A „Crioconstrucția” cu privire la repararea prejudiciului cauzat mediului.

Fiind investită cu examinarea prezentei cauzei civile, prima instanță a admis integral acțiunea intimatului Inspectoratului pentru Protecția Mediului și a dispus prin hotărârea

contestată încasarea din contul S.A „Crioconstrucția” în beneficiul statului prejudiciul cauzat mediului în mărime de 3 173 848 lei, cu încasarea din contul apelantului în beneficiu statului taxa de stat în mărime de 50000 lei.

Pentru a decide astfel prima instanță a invocat că apelantul se face vinovat de comiterea faptei ilicite de efectuare a lucrărilor de decopertare și extragere a substanțelor minerale utile în afara limitelor perimetrului minier, prin care fapt a fost cauzat un prejudiciu mediului și există legătură de cauzalitate între fapta ilicită comisă de către aceasta și prejudiciul cauzat, acțiunea apelantului împotriva actului de control fiind respinsă.

În contextul pretențiilor deduse judecării, instanța de apel reține că în temeiul art.13 alin. (2) Codul subsolului (aici și în continuare în redacția în vigoare la data realizării raportului juridic litigios), dreptul de folosință asupra sectorului de subsol se realizează în limitele sectorului atribuit beneficiarului subsolului sub formă de perimetru minier sau geologic, potrivit clauzelor prevăzute de contract.

În conformitate cu art.18 alin. (2) Codul subsolului, contractul pentru folosirea sectorului de subsol este un act ce confirmă dreptul beneficiarului de a folosi sectorul de subsol în limitele perimetrului minier sau geologic, în conformitate cu scopurile indicate în contract , în decursul termenului stabilit, cu respectarea de către beneficiar a condițiilor stipulate anterior. Contractul pentru folosirea sectorului de subsol se încheie, sub sancțiunea nulității, în scris și este supus înregistrării de stat, ținându-i-se cont de prevederile prezentului cod.

Potrivit dispozițiilor art.22 alin. (8) Codul subsolului , beneficiarul subsolului care a primit în folosință sectorul de subsol sub formă de perimetru minier are dreptul exclusiv de a realiza activități în limitele acestuia, în strictă conformitate cu contractul încheiat. Activitatea altor persoane în limitele perimetrului minier poate fi efectuată numai cu acordul beneficiarului subsolului și al autorității care a atribuit dreptul de folosință a sectorului de subsol.

În corespundere cu art.59 alin.(1) Codul subsolului, exploatarea zăcămintelor de substanțe minerale utile se efectuează în limitele perimetrului minier atribuit de Agenția pentru Geologie și Resurse Minerale, în conformitate cu proiectele tehnice coordonate și aprobate, schemele tehnologice, planurile de dezvoltare a lucrărilor miniere, proiectele de recultivare a terenurilor și în conformitate cu cerințele legislației ecologice.

Conform prevederilor art.72 alin.(2) și (3) Codul subsolului, folosirea sectoarelor de subsol poate fi realizată numai în limitele perimetrelor lor, în decursul termenului stabilit și exclusiv în scopurile pentru care au fost atribuite în folosință.

Folosirea neautorizată a subsolului, folosirea subsolului în afara limitelor sectorului de subsol atribuit în folosință, precum și efectuarea lucrărilor legate de folosirea subsolului fără documentația tehnică (tehnologică), aprobată în modul stabilit, se interzic.

În acord cu art.79 alin.(1) lit.a) Codul subsolului, persoanele fizice și juridice răspund civil, contravențional sau penal, în conformitate cu legislația, pentru folosirea neautorizată a subsolului.

Articolul 80 alin.(3) Codul subsolului statuează că prejudiciul cauzat mediului ca urmare a activității beneficiarului subsolului urmează a fi compensat din contul beneficiarului subsolului.

În accepțiunea art.1398 alin.(1) Cod civil (în redacția în vigoare la data realizării raportului juridic litigios), cel care acționează față de altul în mod ilicit, cu vinovăție este

obligat să repare prejudiciul patrimonial, iar în cazurile prevăzute de lege, și prejudiciul moral cauzat prin acțiune sau omisiune.

În conformitate cu art.7 alin.(1) Cod civil, legea civilă nu are caracter retroactiv. Ea nu modifică și nici nu suprimă condițiile de constituire a unei situații juridice constituite anterior, nici condițiile de stingere a unei situații juridice stinse anterior. De asemenea, legea nouă nu modifică și nu desființează efectele deja produse ale unei situații juridice stinse sau în curs de realizare.

Dispozițiile art.267 alin.(1) Cod civil (aici și în continuare în redacția în vigoare la data realizării raportului juridic litigios), termenul general în interiorul căruia persoana poate să-și apere, pe calea intentării unei acțiuni în instanță de judecată, dreptul încălcat este de 3 ani.

Potrivit art.272 alin.(4) Cod civil, în acțiunile privind răspunderea delictuală, termenul de prescripție extinctivă începe să curgă de la data când păgubitul a cunoscut sau trebuia să cunoască paguba și pe cel care răspunde de ea.

În sensul art.271 Cod civil, acțiunea privind apărarea dreptului încălcat se respinge în temeiul expirării termenului de prescripție extinctivă numai la cererea persoanei în a cărei favoare a curs prescripția, depusă până la încheierea dezbaterilor în fond. În apel sau în recurs, prescripția poate fi opusă de îndreptățit numai în cazul în care instanța se pronunță asupra fondului.

Raportând dispozițiile normelor citate la circumstanțele cauzei, evaluând soluția primei instanțe prin prisma raționalismului pretențiilor înaintate în raport cu circumstanțele de fapt și de drept invocate, Colegiul consideră că concluzia instanței de fond cu privire la aplicarea dispozițiilor art.186¹ CPC, este incorectă.

Astfel, conform art.186¹ alin.(1) CPC, cererile depuse în instanța de judecată peste termenul de prescripție extinctivă, a căror tardivitate a fost invocată în faza de pregătire a cauzei pentru dezbateri judiciare de partea în proces, persoana în a cărei favoare a curs prescripția, de creditorul persoanei sau de către oricare altă persoană care are interes legitim, se examinează în fond doar după examinarea de către instanța de judecată a excepției de tardivitate. Dacă reclamantul a solicitat repunerea în termenul de prescripție sau solicită repunerea odată cu ridicarea excepției, instanța de judecată examinează excepția de tardivitate concomitent cu cererea de repunere în termen.

Prin prisma acestei norme, raportate la normele citate supra, la circumstanțele cauzei, se atestă cu certitudine că acțiunea reclamantului a fost înaintată în speță cu depășirea termenului de prescripție stabilit de Lege de trei ani în contextul în care acest termen se calculează că a **început a curge la 08 februarie 2017** - data la care reclamantul a determinat quantumul prejudiciului pretins de la apelantă, astfel, încât a expirat la 08 februarie 2020, acțiunea fiind înaintată doar la data de ***14 ianuarie 2021***.

Mai mult, conform articolului 395 alin.(4) Cod Civil (în redacția din 01 martie 2019), în acțiunile privind repararea prejudiciului, termenul de prescripție extinctivă începe să curgă de la data când păgubitul a cunoscut sau trebuia să cunoască atât tipul prejudiciului, cât și pe cel care răspunde de el. Prin faptul că prescripția nu începe să curgă din momentul nașterii dreptului la acțiune (care este regula în materie) ci din momentul cunoașterii prejudiciilor și a persoanei responsabile (deci pe baza unui criteriu subiectiv), se dă satisfacție interesului subiectiv și justificat al victimei, care nu poate pierde dreptul la acțiune mai înainte de a fi avut posibilitatea exercitării lui.

Totodată, însă, în interesul securității juridice care reclamă clarificarea raporturilor juridice în cel mai scurt timp posibil, legiuitorul a introdus și un criteriu obiectiv în aprecierea posibilității reclamantului de a cunoaște paguba și persoana responsabilă, potrivit căruia, dacă au existat aceste posibilități, în care caz pretinsa victimă trebuia să cunoască cele două elemente și, totuși, nu depune diligența necesară pentru a le cunoaște, ea este în culpă, ceea ce justifică începerea cursului prescripției. Este rațiunea pentru care caracterul subiectiv al punctului de plecare a prescripției dreptului la acțiunea în răspundere civilă își găsește o limită în neglijența celui îndreptățit.

De îndată ce păgubitul a fost în măsură să cunoască atât dauna, cât și persoana chemată să răspundă de pricinuirea ei, acea persoană este în culpa de a nu fi făcut diligențele necesare pentru a le cunoaște efectiv, **iar amânarea debutului curgerii prescripției nu se justifică.**

Prin urmare, în sensul articolelor 272 alin.(2) Cod civil (în vigoare până la 01 martie 2019) și 395 alin.(4) Cod civil, cunoașterii efective a elementelor necesare nașterii dreptului la acțiunea în reparație i se asimilează simpla posibilitate a unei asemenea cunoașteri, prescripția dreptului la acțiunea în răspundere civilă începând să curgă nu numai din momentul când cel păgubit a cunoscut în fapt paguba și pe cel ce răspunde de ea, dar de îndată, ce obiectiv a fost în măsură să cunoască aceste elemente.

Consecvent, aceste reguli privind începerea cursului prescripției se aplică nu numai în cazul prejudiciilor actuale (care s-au produs deja), dar și în privința prejudiciilor viitoare, în măsura în care sânt certe, chiar dacă se vor produce succesiv în timp. Toate aceste prejudicii formează obiectul unei singure pretenții, cu un singur drept la acțiune, pentru care prescripția va începe să curgă de la data când păgubitul a cunoscut sau trebuia să cunoască pagubele și făptuitorul.

La caz, deși actul de control nr.2-DC/IES-17 și raportul nr.09-22-023 din 25.01.2017 afirmă existența mai multor abateri, inclusiv, efectuarea lucrărilor miniere de decopertare și extragere a substanțelor minerale utile ale zăcământului „Ohrincea” (partea de Est) în afară limitelor perimetrului minier nr.586 din 25 februarie 2015 pe o suprafață de 1 ha și care constituie, conform situației la momentul controlului, 20 mii m³, acestea nu sânt însoțite de probe, ce ar indica data la care s-au desfășurat preținsele lucrări miniere de decopertare și extragere și care, prin natura lor deja aveau ființă la data controlului.

Dintr-o altă orientare, subiectul în discuție țintește diligențele necesare ale Inspectoratului pentru Protecția Mediului de a cunoaște efectiv împrejurările invocate până la data controlului și posibilitatea de a depune acțiunea în reparație în interiorul termenului de prescripție de 3 ani prevăzut de art.267 Cod Civil (în redacția în vigoare până la 01 martie 2019), or prescripția a început să curgă de la data când păgubitul a cunoscut sau trebuia să cunoască pagubele și făptuitorul.

Cu acest prilej Colegiul notează că potrivit art.74 alin.(2) Codul Subsolului nr.3/2009, controlul de stat asupra folosirii rașionale și protecției subsolului se efectuează de către Inspectoratul pentru Protecția Mediului, iar conform art.26 alin.(1) al Legii nr.1515/1993 privind protecția mediului înconjurător, Inspectoratul pentru Protecția Mediului are funcția de exercitare a controlului de stat asupra respectării legilor și altor acte normative în problemele protecției mediului și folosirii resurselor naturale, rezultând obligația pozitivă a Inspectoratului de a exercita și supraveghea controlul în domeniul protecției mediului și folosirii resurselor naturale, inclusiv, de a cunoaște preținsele abaterile admise de către titulari și recuperarea eventualelor prejudicii de la data de la care au avut loc.

Corespunzător în situația în care prescripția este guvernată de Cod Civil în vigoare la data nașterii raportului juridic litigios, iar debutul curgerii termenului este condiționat de cunoașterea legal prezumată a faptei din data comiterii, Colegiul în mod conceptual nu poate accepta afirmația cu privire la intervenția unui termen special prevăzut de legea nouă, în condițiile în care nu s-au prezentat probe, ce ar infirma expirarea termenului până la constituirea celui invocat.

Astfel, se constată cert că acțiunea depusă de reclamantul Inspectoratul pentru Protecția Mediului către S.A „Crioconstrucția” cu privire la repararea prejudiciului cauzat mediului, este depusă în instanța cu omiterea termenului prevăzut de art.267 Codul civil și, din acest motiv, aceasta este prescrisă, urmând a fi respinsă corespunzător, motiv pentru care se constată că cererea reprezentantului pârâtului cu privire la aplicarea excepției de tardivitate a fost neîntemeiat respinsă de către instanța de fond prin încheierea din 29 octombrie 2021, motiv pentru care Colegiul ajunge că încheierea respectivă urmează a fi casată și, pe cale de consecință, urmează a fi casată și hotărârea Judecătorei Criuleni, sediul Criuleni din 16 februarie 2022, cu emiterea unei noi hotărâri sub formă de încheiere, prin care de respins acțiunea depusă în prezenta cauză ca fiind înaintată cu omiterea termenului de prescripție extinctivă.

În această ordine de idei, instanța de apel reține și constatările Curții Europene a Drepturilor Omului (cauza Dacia S.R.L v. Moldova, hotărârea nr. 3052/04, § 75 din 18 martie 2008) în care s-a constatat inechitatea procedurilor și încălcarea prevederilor articolului 6 § 1 al Convenției prin examinarea de către instanța de judecată a unei acțiuni depuse peste termenul legal. Curtea Europeană a notat că rolul jucat de termenele de prescripție este de o importanță majoră atunci când este interpretat Preambulul Convenției, care, în partea sa relevantă, declară preeminența dreptului o parte a moștenirii comune a Statelor Contractante, principiu care se aplică în special, interpretării de către instanțele judecătorești a prevederilor cu caracter procedural, cum ar fi termenul de prescripție pentru inițierea acțiunilor judecătorești.

Circumstanțele descrise permit Colegiul să conchidă că, instanța de fond a interpretat și a aplicat eronat prevederile legii, motiv din care actul judecătoresc de dispoziție în partea admiterii cererii de chemare în judecată depuse de Inspectoratul pentru Protecția Mediului, nu poate fi menținut ca fiind legal și întemeiat.

În acest context, Colegiul reține că termenul de prescripție de 10 ani pentru repararea prejudiciului adus mediului, stabilit prin art.392 alin.(2) lit.b) Cod civil, ce prevede că se prescriu în termen de 10 ani acțiunile privind repararea prejudiciului adus mediului, nu este aplicabil speței, deoarece această normă a intrat în vigoare la 01 martie 2019.

Până la această dată nici Codul civil, nici Codul subsolului, nici Legea privind protecția mediului înconjurător, nu instituiă vreun termen special de prescripție pentru înaintarea acțiunii de reparare a prejudiciului adus mediului, motiv pentru care aplicabil speței era termenul de prescripție extinctivă, instituit de art.267 Cod civil (în redacția în vigoare la data apariției dreptului reclamantului la acțiune).

Astfel, reieșind din principiul neretroactivității Legii civile, stabilit în art.7 alin.(1) Cod civil și art.73 alin.(3) al Legii cu privire la actele normative (în redacția în vigoare la 01 martie 2019), prevederile art. 392 alin. (2) lit. b) Cod civil sunt inaplicabile speței și, astfel, nu generează aplicarea în privința raporturilor juridice deduse judecării a noului termen de prescripție instituit de art. 392 alin. (2) lit. b) Cod civil din 01 martie 2019.

Or, situația specifică prezentei pricini nu se încadrează în exigențele art.7 alin.(6) Cod civil, ce statuează că dispozițiile Legii noi privitoare la termenele de prescripție atât extintivă, cât și achizitivă (uzucapiune) se aplică termenului de prescripție care a început să curgă înainte de data intrării ei în vigoare și nu a expirat înainte de acea dată ..., deoarece în cazul dat prin noua Lege nu a fost modificat termenul de prescripție, ce a început a curge la data apariției dreptului reclamantului la acțiunea privind repararea prejudiciului - 08 februarie 2017 (textul art. 267 alin. (1) Cod civil fiind identic cu cel expus la art.391 alin.(1) Cod civil), ci a fost instituit prin noua Lege un nou termen special de prescripție pentru înaintarea acțiunii privind repararea prejudiciului adus mediului.

Prin urmare, instituirea prin noua Lege a unui termen special de prescripție nu produce efecte extinctive asupra termenului general de prescripție în cazul în care acesta din urmă termen a început a curge sub autoritatea Legii vechi, fiind guvernată de art. art. 267 și 272 Cod civil (în redacția de până la 01 martie 2019), ce nu a fost modificată prin noua Lege, în vigoare din 01 martie 2019, ce a instituit la art. 392 Cod civil un termen special, fără a transforma prescripția generală în prescripție specială, deoarece o astfel de interpretare ar însemna aplicarea retroactivă a Legii noi.

Or, sintagma „dispozițiile Legii noi” din textul art. 7 alin. (6) Cod civil se referă la termenul de prescripție început a curge sub acțiunea Legii vechi și care nu a expirat înainte de intrarea în vigoare a Legii noi, și nu la situația transformării termenului de prescripție din general în special, astfel încât dacă prescripția a început a curge ca generală, aceasta expiră tot în termenul general de prescripție al Legii noi, indiferent de faptul dacă Legea nouă instituie pentru aceleași situații termeni de prescripție specială, ce se aplică doar în privința situațiilor juridice survenite după instituirea termenului special de prescripție respectiv.

Această concluzie este fortificată și prin aceea că o constatare contrară ar institui un dizbalans legal între drepturile și obligațiile tuturor participanților la raporturile juridice litigioase și ar constitui o interpretare asimetrică a legislației, situație inadmisibilă în logica Legii.

În concepția textului arătat, în mod firesc, pentru a se naște un conflict de legi în timp este necesar să existe un act juridic sau fapt juridic care, **să fixeze, în folosul unei persoane, drepturi și obligații proprii unei instituții juridice, echivalente, unei situații de drept sau stări de drept.**

În raport cu momentul inițial al timpului de aplicare a unei norme juridice civile, aceste situații se pot stabili și consuma anterior lui, deci sânt situații trecute, pot fi în curs de desfășurare, deci sânt situații prezente în raport cu el și se pot produce și consuma după acest moment, deci sânt situații viitoare. Din aplicarea complementară a acestor teze se pot contura, la modul general, situațiile juridice trecute, care rămân supuse normelor juridice în vigoare la data când ele s-au stabilit și s-au consumat, deoarece normele noi nu pot retroactiva, situațiile juridice viitoare, care vor fi supuse normelor juridice noi, deoarece normele anterioare (vechi) nu pot ultra activa și situațiile juridice pendente, în măsura în care s-au consumat, vor fi supuse normelor vechi, iar în măsura în care nu s-au consumat vor fi supuse normelor noi.

În speță observăm că **raportul juridic a luat ființă la adăpostul termenului de prescripție general prevăzut de art.267 alin.(1) Cod civil.** Acest termen și-a păstrat reglementarea în art.391 alin.(1) Cod civil. Situația descrisă evidențiază regimul juridic al

termenului general de prescripție care în baza ambelor legi (vechi și noi) promovează aceeași durată și reguli de naștere, modificare și stingere a cursului prescripției.

Deoarece art.267 alin.(1) Cod civil nu poate ultra activa, iar art.391 alin.(1) Cod civil nu poate retroactiva, rezulta că art.7 alin.(6) Cod civil promovează aplicarea legii civile în timp față de termenul general de prescripție, care nu a fost modificat însă care menținându-și natura, traversează situații juridice trecute și prezente.

Situațiile juridice noi nu cad sub incidența art.7 alin.(6) Cod civil, întrucât o asemenea concluzie nu poate fi desprinsă din textul acestei norme. Invers, din economia art.7 alin.(1) Cod civil rezultă că norma juridică nouă se aplică tuturor situațiilor juridice viitoare și efectelor acestora, precum și efectelor situațiilor trecute în măsura în care acestea nu s-au produs până la data aplicării normei noi, fiind totodată exclusă aplicarea normei vechi, cât privește reglementarea situațiilor juridice viitoare și a efectelor lor.

Corespunzător termenul de prescripție special din art.392 alin(2) lit.b) Cod Civil nu intră în sfera de reglementare a art.7 alin.(6) Cod civil, fiind o normă juridică a cărei aplicare începe cu intrarea sa în vigoare și doar pentru situații juridice ulterioare acestei date. Acest precept se regăsește și în art.17 din Legea nr.1125-XV din 13.06.2002 pentru punerea în aplicare a Codului civil al Republicii Moldova care menționează că dispozițiile art.404 din Codul civil în redacția introdusă prin Legea nr.133/2018 se aplică termenelor de prescripție extintivă, care au început să curgă (inclusiv ca urmare a întreruperii cursului anterior) începând cu 1 martie 2019.

Potrivit articolului 1 alin.(3) din Constituție, Republica Moldova este un stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sunt garantate. În Hotărârea nr.4 din 22 aprilie 2013 Curtea Constituțională, cu referire la Raportul Comisiei de la Veneția privind statul de drept (CDL-AD(2011) 003 rev, Strasbourg, 4 aprilie 2011), a subliniat că exigențele statului de drept presupun asigurarea legalității, securității juridice, interzicerea arbitrarului, accesul la justiție în fața instanțelor judecătorești independente și imparțiale, inclusiv controlul judiciar al actelor administrative, respectarea drepturilor omului, nediscriminarea și egalitatea în fața legii.

Principiul statului de drept fundamentează exigența unei protecții adecvate împotriva arbitrarului din partea puterii publice care se bazează pe preeminența dreptului. Unul dintre elementele fundamentale ale preeminentei dreptului și ale statului de drept îl constituie principiul legalității.

În respectul legalității Colegiul relevă că termenul de prescripție instituit prin art.392 Cod civil (în redacția în vigoare din 01 martie 2019) este un termen special, instituit prin noua Lege, fără a fi afectată prin Legea nouă durata termenului general de prescripție aplicabil speței, astfel, încât termenul special instituit prin Legea nouă nu poate fi aplicat în privința unei alte categorii de termen de prescripție, reglementat anterior de altă normă în privința raporturilor juridice deduse judecării.

Din aceste considerente, Colegiul apreciază ca fiind nefondate argumentele reclamantului și ale primei instanțe privind aplicarea noului termen special de prescripție în privința raporturilor civile reglementate anterior de termenul general, deoarece o astfel de interpretare contravine sensului Legii și principiului securității raporturilor juridice.

Această concluzie este fortificată și prin nejustificarea de către reclamantă privind existența unor motive obiective, ce ar fi împiedicat respectarea termenului de prescripție

aplicabil speței, reglementat de art.267 alin.(1) Cod civil (în redacția în vigoare la începutul curgerii prescripției) și art.391 alin.(1) Cod civil (în redacția actualizată).

Subsecvent celor relatate, Colegiul constată că atât hotărârea Judecătorei Criuleni, sediul Criuleni din 16 februarie 2022, cât și încheierea primei instanțe din 29 octombrie 2021 urmează a fi casate, cu emiterea unei noi hotărâri în formă de încheiere, prin care se admite excepția de tardivitate și acțiunea depusă *****i urmează a fi respinsă *****

Or, potrivit Hotărârii Curții Constituționale nr.3 din 20.01.2015, §41 importanța principiului legalității presupune ca legea să fie respectată, această exigență există nu doar pentru indivizi, dar în egală măsură și pentru autoritățile publice și private, în măsura în care legalitatea vizează actele agenților publici, exigența este ca aceștia să acționeze în limitele atribuțiilor care le-au fost conferite de lege, motiv din care, instanța de judecată nu constituie o excepție de la regulă.

Colegiul reține că în circumstanțele speței că sacrificarea principiului preeminenței dreptului în sensul impunerii unei alte conduite decât cea prescrisă de către legislator va avea inter alia drept efect defavorizarea procesuală a intimatului, deoarece asemenea acțiuni nu pot fi admise de către instanța de judecată decât în condițiile expres stabilite de lege, în caz contrar, acțiunile arbitrare ale instanțe sunt incompatibile testului de imparțialitate obiectivă perceput de un observator informat și dezinteresat.

Or, imparțialitatea este esențială pentru îndeplinirea adecvată a funcției judiciare, ea privește nu doar hotărârea însăși, ci și întreg procesul, prin care se ajunge la aceasta (valoarea 2, principiile de la Bangalore privind conduita judiciară).

Mai mult decât atât, în conformitate cu prevederile art.9 CPC, instanței de judecată îi revine un rol diriguitor în organizarea și desfășurarea procesului, pe principiile de contradictorialitate și egalitate a părților în drepturi (art.26 CPC), motiv din care exonerarea unui participant la proces de obligația legală reprezintă în esență o favorizare nejustificată, în fraudă regulilor unui proces echitabil.

În această ordine de idei, Colegiul civil reține că prima instanța nejustificat a admis acțiunea, or, la caz s-a constatat că acțiunea depusă de Inspectoratul pentru Protecția Mediului a fost depusă în instanță cu omiterea termenului de prescripție.

Reieșind din cele expuse mai sus, în condițiile în care instanța de fond eronat a aplicat normele de drept material, iar instanța de apel a constatat tardivitatea acțiunii, argumentele apelantului fiind fondate, Colegiul Civil ajunge la concluzia de a admit apelul declarat de S.A „Crioconstrucția”, a casa hotărârea Judecătorei Criuleni, sediul Criuleni din 16 februarie 2022 și încheierea din 29 octombrie 2021 și a emite o nouă hotărâre sub formă de încheiere, prin care de respins acțiunea depusă de Inspectoratul pentru Protecția Mediului *****

În conformitate cu prevederile art.385 lit.c), art.390 CPC, Colegiul Civil,

d e c i d e:

Se admite apelul declarat de *****.

Se c***** *****i, *****

Decizia este definitivă, însă poate fi atacată cu recurs la Curtea Supremă de Justiție în termen de 2 luni, prin intermediul Curții Supreme de Justiție.

Președintele ședinței,
Secieru

Ion

Judecătorul
Judecătorii
Cotorobai

Vitalie

Anton

Marina

Dosarul:nr.2ac-423/22
Caraman
2-21005045-02-2ac-01062022

Judecător: Sergiu

**DISPOZITIVUL
DECIZIEI**

02 februarie 2023

mun.

Colegiul Civil, comercial și de contencios administrativ al Curții de Apel *****

În componență:

Președintele ședinței, judecătorul

Ion

Secieru

Judecătorii

Vitalie Cotorobai și Marina

Anton

Grefier

Aliona Lupei

examinând în ședință publică apelul declarat de ***** , în cauza civilă la cererea de chemare în judecată depusă *****i, împotriva hotărârii Judecătoria Criuleni, sediul Criuleni din 16 februarie 2022, prin care acțiunea a fost admisă.

În conformitate cu prevederile art.385 lit.c), art.390 CPC, Colegiul Civil,

d e c i d e:

Se admite apelul declarat de *****.

Se c***** *****i, *****

Decizia este definitivă, însă poate fi atacată cu recurs la Curtea Supremă de Justiție în termen de 2 luni, prin intermediul Curții Supreme de Justiție.

Președintele ședinței,

Ion

Secieru

Judecătorul

Judecătorii

Cotorobai

Vitalie

Marina

Anton

